

The Boundary of Tak Bai Sub-dialects: Dialect Geography of the Vowels in the Words Having the Orthographic ใ- and ใ-

Puttachart Potibal¹ and Thananan Trongdee²

¹ Ph.D.(Linguistics), Assistant Professor,
Department of Thai, Faculty of Arts, Silpakorn University

² Ph.D.(Linguistics),
Department of Thai and Oriental Languages, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Mahasarakam University

Abstract

Tak Bai is a Southwestern Tai dialect spoken in certain areas of Changwat Pattani and Changwat Narathiwat, Thailand, and in Kelantan and Terranganu, Malaysia. In this study the Tak Bai dialect in Thailand was subgrouped, using the methodology in dialect geography. The subgrouping was based on the pronunciation of the vowels in the words having the orthographic ใ- and ใ-; that is, ไหม /ma:j/, ไหญ่ /ja:j/, ใส่ /sa:j/, ใก่อ /ka:j/, ใข้ /kha:j/, and ใฝ่ /pha:j/. It was found that the boundary between the Tak Bai sub-groups runs from West to East and is in the south of Changwat Pattani and in the north of Changwat Narathiwat. There are two Tak Bai sub-groups:

1) The Northern Tak Bai Sub-group. The vowels in the 6 words are pronounced short as [ai]. This sub-group includes the Tak Bai sub-dialect of Ban Choeng-Khao, Tambon Palukasamo, Amphoe Bacho, Changwat Narathiwat, and all Tak Bai sub-dialects in Pattani except that of Ban Sarawan, Tambon Talo Krai Thong, Amphoe Mai Kaen.

2) The Southern Tak Bai Sub-group. The vowels in the 6 words are pronounced long as [ai]. This sub-group includes the Tak Bai sub-dialect of Ban Sarawan, Tambon Talo Krai Thong, Amphoe Mai Kaen, Changwat Pattani, and all Tak Bai sub-dialects in Changwat Narathiwat except that of Ban Choeng Khao, Tambon Palukasamo, Amphoe Bacho.

Keywords: Tak Bai Dialect, Dialect Geography, Vowels, Orthographic ใ- ใ-

แนวแบ่งเขตภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นตากใบ: ภูมิศาสตร์ภาษาถิ่นของเสียงสระในคำที่ใช้รูปเขียน ใ- และ ใ-

พุทธชาติ โปธิบาล¹ และ ธนานันท์ ตรงดี²

¹อ.ด.(ภาษาศาสตร์), ผู้ช่วยศาสตราจารย์

ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

²อ.ด.(ภาษาศาสตร์), อาจารย์

ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ภาษาตากใบเป็นภาษาตระกูลไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ที่มีผู้พูดอยู่ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี นราธิวาส และในเขตรัฐกลันตันและตรังกานู ประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์จะศึกษาภาษาตากใบเฉพาะที่พูดในพื้นที่จังหวัดปัตตานีและนราธิวาส เพื่อแบ่งกลุ่มของภาษาตากใบเป็นถิ่นย่อย โดยใช้วิธีการศึกษาแนวภูมิศาสตร์ภาษา ลักษณะทางภาษาที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่มของภาษาตากใบคือ ลักษณะการใช้เสียงสระ [ai] หรือ [axi] ในการออกเสียงคำที่มีรูปเขียน ใ- และ ใ- ผลการวิจัยพบว่าภาษาไทยถิ่นตากใบสามารถจำแนกเป็น 2 ถิ่นย่อยตามลักษณะการใช้เสียงสระ [ai] หรือ [axi] ซึ่งแตกต่างกันตามถิ่นย่อย คำที่แสดงลักษณะการใช้เสียงสระดังกล่าวได้แก่ ใหม่ ใหญ่ ใส ใ กั ไข ใ ไม่ แนวแบ่งเขตภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นตากใบพาดเป็นแนวตะวันตก-ตะวันออก อยู่ในบริเวณคอนไค้ของจังหวัดปัตตานีและตอนเหนือของจังหวัดนราธิวาส ถิ่นย่อยของภาษาตากใบ 2 ถิ่นย่อย คือ

1) ภาษาตากใบถิ่นย่อยเหนือ เป็นถิ่นที่ใช้เสียงสระสั้น [ai] ได้แก่ ภาษาตากใบทุกถิ่นย่อยในพื้นที่ภาษาตากใบในจังหวัดปัตตานี ยกเว้นภาษาตากใบถิ่นย่อยบ้านสารวัน ตำบลตะโละไกรทอง อำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี และรวมเอาภาษาตากใบถิ่นย่อยในจังหวัดนราธิวาสไว้ด้วย คือ ภาษาตากใบถิ่นย่อยบ้านเชิงเขา ตำบลปาตุกาสามะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส

2) ภาษาตากใบถิ่นย่อยใต้ เป็นถิ่นที่ใช้เสียงสระยาว [axi] ได้แก่ ภาษาตากใบถิ่นย่อยบ้านสารวัน ตำบลตะโละไกรทอง อำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี และภาษาตากใบทุกถิ่นย่อยในพื้นที่ภาษาตากใบในจังหวัดนราธิวาส ยกเว้นภาษาตากใบถิ่นย่อยบ้านเชิงเขา ตำบลปาตุกาสามะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส

คำสำคัญ: ภาษาตากใบ, ภูมิศาสตร์ภาษาถิ่น, เสียงสระ, รูปเขียนใ- ใ-

บทนำ

ภาษาตากใบหรือภาษาไทยถิ่นตากใบหรือภาษา 'ตากใบ' เป็นภาษาที่มีผู้พูดอาศัยอยู่ในบางอำเภอของ จังหวัดปัตตานี บางอำเภอของจังหวัดนราธิวาส และ บางอำเภอของรัฐกลันตันและตรังกานู ประเทศสหพันธ รัฐมาเลเซีย ลักษณะของภาษาตากใบน่าสนใจศึกษาทั้ง ในแง่การศึกษาเชิงปัจจุบันและเชิงประวัติ เพราะนอกจาก จะมีถิ่นที่อยู่ของภาษาอยู่ในบริเวณรอยต่อของภาษา ตระกูลไทกับตระกูลมลายูโพลีเนเซียนอันเป็นประเด็น ปัญหาที่ยังถกเถียงกันอยู่อย่างไม่มีสิ้นสุดเกี่ยวกับความ สัมพันธ์ของภาษาทั้งสองตระกูลแล้ว ภาษาตากใบอาจ ยังคงลักษณะบางประการที่จะนำไปสู่จุดประเด็น ศึกษาภาษาตระกูลไทในเชิงประวัติได้

ในการเก็บข้อมูลภาคสนามในโครงการวิจัยเรื่อง สถานะของภาษาตากใบในภาษาไทยถิ่น (1), (2) (พุทธ- ชาติ ไบธิบาล และธนานันท์ ตรีจิต, 2540; 2541) ผู้วิจัย ได้รับทราบว่าผู้พูดภาษาตากใบจะบอกได้ว่าผู้ใดเป็นผู้พูดภาษาตากใบถิ่นย่อยใดจากการที่ผู้นั้นมีลักษณะ การออกเสียงบางประการแตกต่างจากภาษาถิ่นของตน ผู้วิจัยสังเกตพบว่าลักษณะสำเนียงภาษาที่แตกต่างกันนี้ น่าจะเนื่องมาจากลักษณะของภาษาหลายประการ เช่น เสียงสระสั้นยาว สัทลักษณะของเสียงวรรณยุกต์ หรือ การใช้คำลงท้ายประโยค

ลักษณะเด่นประการหนึ่งที่ทำให้ผู้วิจัยสามารถ จำแนกกลุ่มของผู้พูดภาษาตากใบได้ก็คือ การที่ผู้พูด ภาษาตากใบต่างถิ่นกันออกเสียงสระในคำเดียวกันเป็น เสียงสั้นหรือเสียงยาว เช่น "ไก่" ในบางถิ่นอาจมีเสียง สระเป็นเสียงยาว คือ [kai: 3] แต่ในบางถิ่นมีเสียงสระ เป็นเสียงสั้น คือ [kai 3] ในขั้นต้นผู้วิจัยพบว่าผู้พูดภาษา ตากใบที่มีถิ่นที่อยู่ในตอนบนของพื้นที่ภาษาตากใบ ได้แก่ ในเขตจังหวัดปัตตานีจะออกเสียงสระในคำที่ใช้รูปเขียน ใ- ใ- เช่น ใส่ ไหม ใก่ ใช่ เป็นเสียงสั้น [ai] ในขณะที่ ผู้พูดภาษาตากใบที่มีถิ่นที่อยู่ในบริเวณอื่นๆ เช่น ในเขต อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส และในเขตรัฐกลันตัน

จะออกเสียงสระในคำดังกล่าวเป็นเสียงยาว [ai:]

ลักษณะการแปรของการออกเสียงในภาษาตากใบ ที่พูดในถิ่นย่อยต่างถิ่นนี้ทำให้ผู้วิจัยใคร่รู้ว่าหากศึกษา ภาษาลิ้นย่อยของภาษาไทยถิ่นตากใบตามวิธีการศึกษา ภาษาลิ้นในเชิงภูมิศาสตร์แล้ว จะสามารถกำหนดแนว แบ่งเขตภาษาลิ้นย่อยของภาษาไทยถิ่นตากใบได้หรือไม่ จึงกำหนดโครงการวิจัยเพื่อศึกษาแนวแบ่งเขตภาษาลิ้น ย่อยของภาษาไทยถิ่นตากใบโดยจะใช้ลักษณะการออก เสียงสระในคำที่ใช้รูปเขียน ใ- และ ใ- เป็นเกณฑ์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงสระ ในภาษาลิ้นย่อยของภาษาไทยถิ่นตากใบในการออกเสียง คำที่เขียนด้วยรูปเขียน ใ- ใ-
2. เพื่อกำหนดแนวแบ่งเขตภาษาลิ้นย่อยของ ภาษาไทยถิ่นตากใบตามลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียง สระที่ปรากฏในการออกเสียงคำที่เขียนด้วยรูปเขียน ใ- ใ-
3. เพื่อทดลองใช้ทฤษฎี และวิธีการศึกษาภาษา ในแนวภูมิศาสตร์ภาษา

สมมติฐานการวิจัย

ภาษาไทยถิ่นตากใบแบ่งเป็นถิ่นย่อยได้ด้วย ลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงสระที่ใช้ในการออกเสียง คำที่เขียนด้วยรูปเขียน ใ- ใ-

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาเฉพาะภาษาไทยถิ่นตากใบในจังหวัด ปัตตานีและนราธิวาส
2. ใช้วิธีการศึกษาตามแนวการศึกษาภูมิศาสตร์ ภาษาลิ้น (Dialect Geography)
3. ศึกษาเฉพาะลักษณะการออกเสียงสระในคำที่ ใช้รูปเขียนแทนเสียงสระคือ ใ- และ ใ-
4. คำที่ใช้เก็บข้อมูลเป็นคำร่วมเชื้อสายภาษา

¹ "ภาษาไทยถิ่นตากใบ" หรือ "ภาษาไทยตากใบ" เป็นศัพท์ที่ผู้วิจัยกำหนดใช้เฉพาะในงานวิจัยเรื่องนี้ หมายถึง ภาษาไทกลุ่ม ตากใบที่ใช้พูดในประเทศไทย "ภาษาตากใบ" หรือ "ภาษาไทตากใบ" เป็นศัพท์ที่ผู้วิจัยใช้ตามที่ปรากฏในการศึกษาอื่นๆ ที่ เกี่ยวข้อง หมายถึง ภาษาไทกลุ่มตากใบทั้งที่ใช้ในประเทศไทยและมาเลเซีย

ตระกูลที่ปรากฏในงานของ Li (1977) และ Gedney (n.d.) คำเหล่านี้เป็นคำที่ในภาษาไทยมาตรฐานใช้รูปเขียน ใ- และ ใ-

5. การวิเคราะห์ลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงสระอาศัยการฟังเป็นหลัก (Auditory Judgement)

6. ไม่ศึกษาความแตกต่างของเสียงพยัญชนะและวรรณยุกต์

แนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

แนวความคิดที่ใช้ในการวิจัยนี้คือ การศึกษาภาษาถิ่นในเชิงภูมิศาสตร์หรือภูมิศาสตร์ภาษาถิ่น ซึ่งเป็นการศึกษาความแตกต่างของภาษาถิ่นในท้องที่ที่กำหนดอย่างมีระบบ เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาการแปรของภาษาจะทำให้สามารถค้นพบความแตกต่างของภาษาถิ่นย่อยซึ่งน่าจะตอบปัญหาตามสมมติฐานของผู้วิจัยได้ จึงได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาการแปรของภาษาตามพื้นที่หรือภูมิศาสตร์ภาษามาใช้ในการศึกษา

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิจิตร ศรีสุวิธานนท์ (2528) ในการศึกษาเรื่องการจำแนกภาษาโดยใช้ศัพท์เป็นเกณฑ์ ภาษาไทยกลุ่มตากใบ ได้ศึกษาการใช้ศัพท์ในภาษาไทยกลุ่มตากใบโดยวิเคราะห์ประเภทของศัพท์และการกระจายของศัพท์เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดพื้นที่ของภาษาไทยกลุ่มตากใบ ผลการวิจัยพบว่าภาษาไทยกลุ่มตากใบมีศัพท์ใช้ 3 ประเภท คือ ศัพท์ที่ใช้ร่วมกับภาษาไทยใต้ ศัพท์ที่ใช้ร่วมกับภาษามลายูถิ่นปัตตานี และศัพท์เฉพาะถิ่นของภาษาไทยกลุ่มตากใบ

วิจิตรศึกษาการกระจายของศัพท์โดยพิจารณาจากการใช้คำศัพท์เฉพาะถิ่นภาษาไทยกลุ่มตากใบจำนวน 147 หน่วยยรรธ² ในพื้นที่ที่ศึกษา คำศัพท์เฉพาะจำนวนนี้ในที่สุดมีเพียง 145 หน่วยยรรธที่สามารถใช้กำหนดเส้นแบ่งเขตภาษาดากใบออกจากภาษาไทยใต้ได้ ผลการพิจารณาการกระจายของศัพท์พบว่าพื้นที่ที่มีการใช้ศัพท์

เฉพาะภาษาดากใบหนาแน่นที่สุดคือใช้คำศัพท์เฉพาะจำนวน 95 หน่วยยรรธ อยู่บริเวณระหว่างอำเภอยะหริ่งและอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี กับอำเภอปะนาเระ อำเภอมายอ และกิ่งอำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี (วิจิตร ศรีสุวิธานนท์, 2528, 187) การกระจายของศัพท์นี้สามารถลากเส้นแบ่งเขตภาษาซ้อนทับกันได้จำนวน 95 เส้น

จากแนวแบ่งเขตดังกล่าวนี้ วิจิตรสรุปว่าพื้นที่ภาษาไทยกลุ่มตากใบมีลักษณะเป็นแนวยาวเหนือ-ใต้ ครอบคลุมพื้นที่ตั้งแต่อำเภอปะนาเระ อำเภอมายอ กิ่งอำเภอทุ่งยางแดง อำเภอสายบุรี (รวมกิ่งอำเภอกะพ้อ) และกิ่งอำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี อำเภอบาเจาะ อำเภอหรือเสาะ (รวมกิ่งอำเภอศรีสาคร) อำเภอเยื้อง อำเภอเมืองนราธิวาส อำเภอดากใบ อำเภอระแงะ (รวมกิ่งอำเภอจะแนะ) อำเภอสุโหงปาดี อำเภอแว้ง (รวมกิ่งอำเภอสุคีริน) จังหวัดนราธิวาส³ และพื้นที่ที่ใช้ภาษาไทยในรัฐกลันตัน ประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย ทั้งนี้วิจิตรพบว่าภาษาไทยกลุ่มตากใบมีศูนย์กลางภาษาอยู่ที่พื้นที่อำเภอดากใบ อำเภอสุโหงปาดี และรัฐกลันตัน เนื่องจากการใช้คำศัพท์เฉพาะทั้งหมดจำนวน 147 หน่วยยรรธ

Chailert Kitprasert (1985) ศึกษาเรื่อง A Tonal Comparison of Tai Dialects: Tak Bai Group การศึกษาเป็นการวิเคราะห์ระบบเสียงวรรณยุกต์ภาษาดากใบจำนวน 54 ถิ่น จากข้อมูลของผู้บอกภาษา 54 หมู่บ้าน ผลการศึกษาของชัยเลิศพบว่าระบบเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยกลุ่มตากใบมีลักษณะเด่นคือ มีการแยกตัวของเสียงวรรณยุกต์แบบสองทาง (Two-way Split) ซึ่งแตกต่างจากภาษาไทยใต้ที่ระบบเสียงวรรณยุกต์มีการแยกตัวแบบสามทาง (Three-way Split) ชัยเลิศนำเสนอผลการศึกษาเพื่อจะให้เป็นข้อมูลที่มากเพียงพอสำหรับการศึกษภาษาดากใบกับภาษาถิ่นอื่นๆ ในเชิงประวัติและเปรียบเทียบต่อไป

พุทธชาติ โปธิบาล และธนานันท์ ตรงดี (2540, 2541) ได้ศึกษาเรื่อง สถานะของภาษาดากใบในภาษา

² "หน่วยยรรธ" หมายถึง หน่วยของความหมาย (semantic unit) แต่ละหน่วยยรรธอาจแทนด้วยศัพท์จำนวน 1 ศัพท์หรือมากกว่าก็ได้ เช่น หน่วยยรรธ "ปรี, มีรอยร้าว" ภาษาดากใบใช้ศัพท์ 3 ศัพท์ คือ /pre: 4/, /ra-ŋəŋ 2/ และ /ra-tah 3/

³ ปัจจุบันกิ่งอำเภอต่างๆ ในจังหวัดปัตตานีและนราธิวาสได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอแล้ว

ไทถิ่น (1, 2) เนื่องจากสถานะของภาษาดากใบมีความคลุมเครืออยู่ กล่าวคือ Brown (1985) จัดให้ภาษาดากใบเป็นภาษาลูกของภาษาสุโขทัยเช่นเดียวกับภาษาไทยใต้ แต่นักภาษาศาสตร์คนอื่น ๆ ได้แก่ William J. Gedney, Fang-Kuei Li, David Strecker, Anthony Diller และ James R. Chamberlain (พุทธชาติ โปธิบาล และธนวัฒน์ ตรงดี, 2540, 130-132) เห็นว่าเมื่อพิจารณาลักษณะของระบบเสียงภาษาดากใบแล้ว ภาษาดากใบน่าจะถูกจัดกลุ่มให้อยู่กับภาษาไทถิ่นอื่นๆ ที่อยู่ทางตอนบนของประเทศไทย งานวิจัยเรื่องนี้ได้ศึกษาระบบเสียงและคำศัพท์ของภาษาดากใบ 10 ดินย่อยเป็นดินย่อยที่อยู่ในจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส 5 ดิน และอยู่ในรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย 5 ดิน แล้วเปรียบเทียบลักษณะของภาษาดากใบกับภาษาไทยถิ่นกลาง ไทยถิ่นเหนือ ไทยถิ่นอีสาน ไทยถิ่นใต้ ไทดำ พวน และผู้ไท ลักษณะทางภาษาที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการเปรียบเทียบคือ การแยกตัวและการรวมตัวของเสียงวรรณยุกต์ การกลายเสียงพยัญชนะต้นดั้งเดิมกัก-ก้อง การยัดเสียงสระดั้งเดิม และการใช้คำศัพท์เฉพาะกลุ่ม ผลการศึกษาพบว่าภาษาดากใบน่าจะมีความสัมพันธ์ทางเชื้อสายใกล้ชิดกับภาษาผู้ไทมากที่สุด

พื้นที่ภาษาที่ทำการวิจัย

เนื่องจากภาษาดากใบเป็นภาษาที่พูดอยู่ในบางพื้นที่ของจังหวัดปัตตานีและบางพื้นที่ของจังหวัดนราธิวาส นอกจากนี้ผู้พูดภาษาดากใบยังมีการตั้งถิ่นฐานปะปนกันกับผู้พูดภาษามลายูถิ่นปัตตานีและผู้พูดภาษาไทยถิ่นใต้ ผู้วิจัยจึงจะนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ภาษาดากใบโดยการระบุบริเวณที่มีผู้พูดภาษาดากใบ ดังนี้

1. พื้นที่ภาษาดากใบในประเทศไทย

การสำรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบริเวณที่มีผู้พูดภาษาดากใบ ได้แก่ การศึกษาของวิจิตร ศรีสุวิธานนท์ (2528) Chailert Kitprasert (1985) ปรัชญา อากาศ (2538) และ พุทธชาติ โปธิบาล และธนวัฒน์ ตรงดี (2540) ผู้วิจัยพบว่าเอกสารดังกล่าวระบุบริเวณที่มีผู้พูดภาษาดากใบแตกต่างกันและอาจไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ที่มีผู้พูดภาษาดากใบอาศัยอยู่เนื่องจากการศึกษา

แต่ละเรื่องมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน พื้นที่ภาษาดากใบที่ปรากฏในการศึกษาดังกล่าวมาแล้วนี้มีรายละเอียดดังนี้
วิจิตร ศรีสุวิธานนท์ (2528) กำหนดจุดเก็บข้อมูลภาษาดากใบ 15 แห่ง ภาษาดากใบที่ใช้ในจุดเก็บข้อมูลแต่ละแห่งถือว่าเป็นตัวแทนของภาษาดากใบที่พูดในเขตพื้นที่ระดับอำเภอและกิ่งอำเภอ จุดเก็บข้อมูลอยู่ในเขตจังหวัดปัตตานีจำนวน 5 แห่ง อยู่ในเขตจังหวัดนราธิวาส 9 แห่ง และอยู่ในเขตรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย 1 แห่ง การที่วิจิตรได้กำหนดจุดเก็บข้อมูลเพื่อเป็นตัวแทนภาษาในระดับอำเภอแม้ว่าจะครอบคลุมพื้นที่ทุกอำเภอที่มีผู้พูดภาษาดากใบตั้งถิ่นฐานอยู่ แต่ก็ไม่ได้แสดงให้เห็นจำนวนหมู่บ้านทุกหมู่บ้านที่มีผู้พูดภาษาดากใบ

Chailert Kitprasert (1985) ได้กำหนดจุดเก็บข้อมูลทั้งหมดจำนวน 54 แห่ง เป็นจุดเก็บข้อมูลระดับหมู่บ้านจำแนกได้ดังนี้

1. จุดเก็บข้อมูลในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดปัตตานีรวม 23 แห่ง ได้แก่ หมู่บ้านในอำเภอปะนาเระ 15 แห่ง หมู่บ้านในอำเภอมายอ 1 แห่ง หมู่บ้านในกิ่งอำเภอทุ่งยางแดง 1 แห่ง หมู่บ้านในอำเภอสายบุรี 2 แห่ง และหมู่บ้านในกิ่งอำเภอไม้แก่น 4 แห่ง

2. จุดเก็บข้อมูลในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดนราธิวาสรวม 28 แห่ง ได้แก่ หมู่บ้านในอำเภอบาเจาะ 1 แห่ง หมู่บ้านในอำเภอยี่งอ 1 แห่ง หมู่บ้านในอำเภอเมืองนราธิวาส 1 แห่ง หมู่บ้านในอำเภอระแงะ 2 แห่ง หมู่บ้านในอำเภอดากใบ 19 แห่ง หมู่บ้านในอำเภอสู่หงาป่าตี 2 แห่ง หมู่บ้านในอำเภอสู่โขงไกล 1 แห่ง และหมู่บ้านในอำเภอแว้ง 1 แห่ง

3. จุดเก็บข้อมูลในประเทศมาเลเซียจำนวน 3 แห่ง ได้แก่ หมู่บ้าน 3 แห่งในเขตคุมปัด รัฐกลันตัน

ปรัชญา อากาศ (2538) ซึ่งศึกษาเรื่องแผนที่ภาษาจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส ได้สำรวจภาษาที่ใช้ในพื้นที่จังหวัดปัตตานีและนราธิวาสโดยการส่งแบบสอบถามซึ่งประกอบด้วยหน่วยวรรคจำนวน 50 หน่วยวรรคไปยังอาจารย์ใหญ่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานประถมศึกษาของทั้งสองจังหวัดจำนวน 188 โรงเรียนได้รับแบบสอบถามกลับคืนคิดเป็นร้อยละ 81.62 ของ

แบบสอบถามทั้งหมด ผลการศึกษาพบว่าในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีและนราธิวาสมีภาษาที่ประชาชนใช้ในการติดต่อสื่อสาร 3 ภาษาคือ ภาษามลายูถิ่นปัตตานี ภาษาไทยถิ่นใต้ และภาษาไทยถิ่นตากใบ และสามารถกำหนดพื้นที่ภาษาเป็น 7 พื้นที่ ผลการศึกษานำเสนอโดยการใช้แผนที่แสดงการกระจายของภาษาในจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส การศึกษาเรื่องนี้พบว่าพื้นที่ภาษาดากใบที่อยู่ในเขตจังหวัดปัตตานี คือ อำเภอปะนาเระ อำเภอสายบุรี และอำเภอไม้แก่น และที่อยู่ในเขตจังหวัดนราธิวาส คือ อำเภอเมืองนราธิวาส อำเภอดากใบ อำเภอสุโหงโกลก อำเภอสุคีริน และอำเภอศรีสาคร

ส่วนการศึกษาของพุทธชาติ ไปธิบาล และธนานันท์ ตรงดี (2540) ซึ่งเป็นการศึกษาภาษาดากใบถิ่นต่างๆ 10 ถิ่น เป็นถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย 5 ถิ่น และอยู่ในประเทศมาเลเซีย 5 ถิ่น ในการศึกษาเรื่องนี้ผู้วิจัยกล่าวถึงพื้นที่ภาษาดากใบในประเทศไทยโดยอ้างอิงผลการศึกษาของวิจิตร ศรีสุวิธานนท์ (2528) ส่วนหมู่บ้านคนไทยดากใบที่อยู่ในเขตประเทศมาเลเซียผู้วิจัยได้สำรวจพบว่ามีคนไทยดากใบอยู่ในหมู่บ้านต่างๆ ในรัฐกลันตันและรัฐตรังกานูจันแกมได้ดังนี้

1. ในรัฐกลันตันมีคนไทยดากใบอยู่ในเขตต่างๆ ได้แก่ เขตคุมปัตมี 10 หมู่บ้าน เขตปาเสรีมี 3 หมู่บ้าน เขตโกตาบารูมี 1 หมู่บ้าน เขตบาเจาะมี 1 หมู่บ้าน เขตปาเสรีปุเตหามี 4 หมู่บ้าน และเขตตะเนาะห์เมเราะห์มี 5 หมู่บ้าน

2. ในรัฐตรังกานูมีคนไทยดากใบอาศัยอยู่ในหมู่บ้านจำนวน 3 หมู่บ้านในเขตเบซูด

ผู้วิจัยพบว่าในการศึกษาดังกล่าวมาแล้วข้างต้นแม้ว่าจะมีการกำหนดจุดเก็บข้อมูลไว้ครอบคลุมพื้นที่ภาษาไทยดากใบในจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส และในประเทศมาเลเซีย แต่จุดเก็บข้อมูลทั้งหมดยังไม่ใช่จุดเก็บข้อมูลที่ครบถ้วนและเหมาะสมสำหรับการศึกษารายละเอียดในเชิงภูมิศาสตร์ภาษา นอกจากนี้ในการสำรวจจุดเก็บข้อมูลภาษาไทยดากใบในการศึกษาเรื่อง สถานะของภาษาดากใบในภาษาไทยถิ่น (1) (พุทธชาติ ไปธิบาล และธนานันท์ ตรงดี, 2540) ผู้วิจัยมีโอกาสได้เดินทางไปตามหมู่บ้านที่มีผู้พูดภาษาไทยดากใบและได้พบว่ายังมีอีก

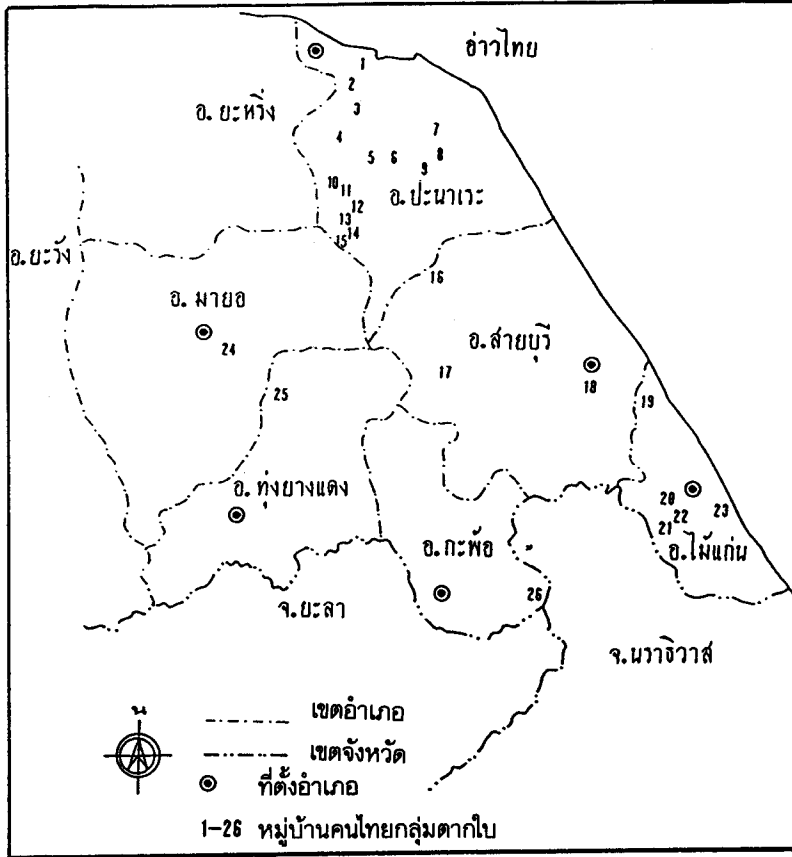
หลายหมู่บ้านที่ไม่ปรากฏในการศึกษาของ Chailert จึงใช้รายชื่อหมู่บ้านที่ปรากฏในการศึกษาของ Chailert เป็นข้อมูลเบื้องต้นแล้วดำเนินการสำรวจหมู่บ้านคนไทยดากใบในประเทศไทยด้วยตนเอง

เนื่องจากพื้นที่ที่มีคนไทยดากใบตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดปัตตานีและนราธิวาสมีลักษณะเป็นแนวยาวเหนือ-ใต้ ตั้งแต่อำเภอปะนาเระและอำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นบริเวณเหนือสุด ไปจนถึงอำเภอดากใบ อำเภอสุโหงโกลก และอำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส ซึ่งเป็นบริเวณใต้สุด ผู้วิจัยจึงสำรวจหมู่บ้านที่มีคนพูดภาษาไทยถิ่นตากใบจากเหนือไปใต้ โดยเริ่มต้นจากบ้านนาทุ่งในอำเภอปะนาเระ อุปกรณ์ที่ใช้ในการสำรวจหมู่บ้านคนไทยดากใบ ได้แก่ รายชื่อหมู่บ้านที่ใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้น พาหนะรถยนต์ แผนที่ทางหลวง และเข็มทิศ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสำรวจหมู่บ้านคนไทยดากใบโดยใช้เส้นทางหลวงเพื่อสำรวจหมู่บ้านที่อยู่ใกล้ทางหลวงก่อน หลังจากนั้นจึงสอบถามคนไทยดากใบที่หมู่บ้านนั้นๆ ถึงหมู่บ้านคนไทยที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงเพื่อจะได้ดำเนินการสำรวจต่อไป ในการสำรวจนี้ผู้วิจัยได้ระบุตำแหน่งหมู่บ้านคนไทยดากใบทุกหมู่บ้านโดยประมาณระยะทางตามมาตรวัดระยะในรถยนต์และชี้ทิศทางโดยใช้เข็มทิศ

หมู่บ้านคนไทยดากใบที่ผู้วิจัยสำรวจพบในเขตจังหวัดปัตตานีและนราธิวาสมีจำนวน 100 หมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านในเขตจังหวัดปัตตานี 26 หมู่บ้าน อยู่ในเขตอำเภอปะนาเระ อำเภอสายบุรี อำเภอไม้แก่น อำเภอมายอ อำเภอทุ่งยางแดง และอำเภอกะพ้อ และส่วนในเขตจังหวัดนราธิวาสมี 74 หมู่บ้าน อยู่ในเขตอำเภอเมืองนราธิวาส อำเภอปาเจาะ อำเภอเยื่อ อำเภอดากใบ อำเภอระแงะ อำเภอสุโหงโกลก อำเภอสุโหงโกลก และอำเภอแว้ง

การระบุชื่อหมู่บ้านในการศึกษานี้ผู้วิจัยยึดถือตามที่ผู้พูดภาษาไทยดากใบในหมู่บ้านนั้นๆ เรียกชื่อหมู่บ้านของตนเอง สำหรับการแสดงตำแหน่งของหมู่บ้านในแผนที่ ผู้วิจัยอ้างอิงและประมาณจากตำแหน่งที่ตั้งหมู่บ้านตามที่ปรากฏใน "แผนที่จังหวัดยะลา" (กรมแผนที่ทหาร, 2536) และ "แผนที่อำเภอเบตง" (กรม

แผนที่ 1 ที่ตั้งของหมู่บ้านคนไทยตากใบในจังหวัดปัตตานี

(ดัดแปลงจาก "แผนที่จังหวัดยะลา". กรมแผนที่ทหาร, 2536; "แผนที่จังหวัดปัตตานี". สำนักนายกรัฐมนตรี, 2538: 294)

แผนที่ทหาร, 2531) และตามที่ตั้งหมู่บ้านที่ผู้วิจัยสำรวจ
โดยใช้เข็มทิศและเส้นทางรถยนต์⁴

รายชื่อหมู่บ้านคนไทยตากใบในประเทศไทย
ดังปรากฏในตารางที่ 1 การกระจายและตำแหน่งที่ตั้ง
ของหมู่บ้านคนไทยตากใบในจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส
ดังปรากฏในแผนที่ 1 และแผนที่ 2 ตามลำดับ (ตัวเลข
ที่ใช้ระบุตำแหน่งหมู่บ้านในแผนที่หมายถึงเลขลำดับที่
ของหมู่บ้านที่ปรากฏรายชื่อในตารางที่ 1)

2. พื้นที่ภาษาตากใบในประเทศมาเลเซีย

รายชื่อหมู่บ้านคนไทยตากใบในประเทศมาเลเซีย
ผู้วิจัยอ้างอิงจากผลการสำรวจถิ่นฐานของคนไทยตากใบ
ในมาเลเซียในการศึกษาเรื่อง สถานะของภาษาตากใบใน
ภาษาไทยถิ่น (1) (พุทธชาติ โปธิบาล และธนวัฒน์ ตรงดี,
2540) ซึ่งพบว่ามีคนไทยตากใบตั้งถิ่นฐานอยู่หนาแน่นใน
เขตคุมปัตและกระจายไปในเขตต่างๆ ของรัฐกลันตันจน
ถึงในเขตรัฐตรังกานูบริเวณที่เป็นชายแดนติดต่อกับรัฐ

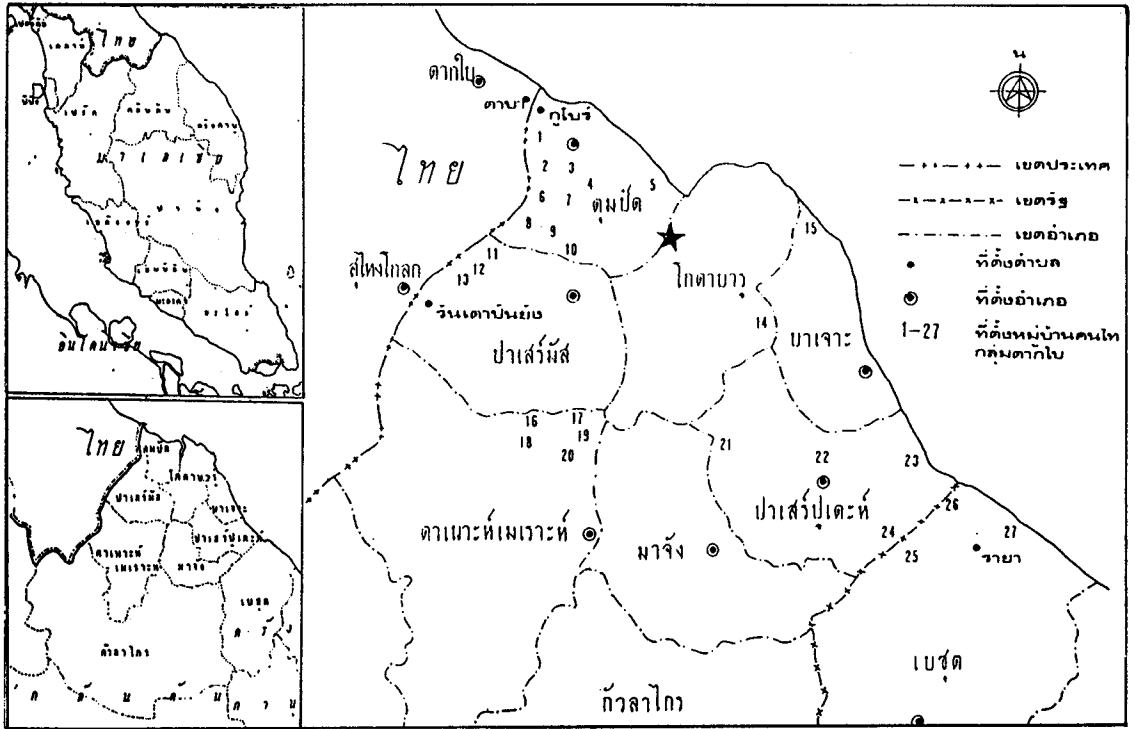
⁴ ผู้วิจัยพบว่า การแบ่งพื้นที่ตามเขตการปกครองทำให้เรียกหมู่บ้านเป็นเลขหมู่ เช่น บ้านหมู่ที่ 1, 2, 3, ... แต่ในความเป็นจริง
แม้ว่าหมู่บ้านที่แบ่งตามเขตการปกครองจะมีหลายเลขหมู่ แต่ชาวบ้านอาจเรียกชื่อหมู่บ้านเป็นชื่อเดียวกันเพราะอยู่กันคนละ
ฟากถนนหรือคนละฟากคลองเท่านั้น หรือหมู่บ้านมีเลขหมู่เดียวกันแต่ชาวบ้านเรียกชื่อหมู่บ้านต่างกันเพราะแต่เดิมเคยเป็น
กลุ่มที่แยกจากกัน ผู้วิจัยจึงจะระบุชื่อหมู่บ้านตามชื่อพูดภาษาไทยถิ่นตากใบที่ใช้เรียกหมู่บ้านของตนเอง ทั้งนี้การระบุตำแหน่ง
ของหมู่บ้านนั้นผู้วิจัยอ้างอิงและประมาณจากตำแหน่งที่ตั้งหมู่บ้านที่ปรากฏใน "แผนที่จังหวัดยะลา" (กรมแผนที่ทหาร, 2536)
และ "แผนที่อำเภอเบตง" (กรมแผนที่ทหาร, 2531) ประกอบกับการสำรวจที่ตั้งหมู่บ้านของผู้วิจัย

ตารางที่ 1 รายชื่อหมู่บ้านคนไทยตากใบในประเทศไทย

จังหวัด	อำเภอ	ตำบล	ลำดับที่/ชื่อหมู่บ้าน	
ปัตตานี	ปะนาเระ	ปะนาเระ	1/นาทุ่ง	
		ท่าข้าม	2/ลำเภาเซย 3/สวนหมาก 4/ท่าข้าม	
		บ้านกลาง	5/บนดอน	
		คอกกระบือ	6/มะรวด 7/ปากช่อง 8/ใหญ่ 9/หัวนอน	
		นอก	10/นอก 11/เกาะ	
		ดอน	12/ดอน 13/ป่าสัก	
		ควน	14/ด่าน 15/ควน	
		สายบุรี	แป้น	16/แป้น
			เตราะบอน	17/เตราะบอน
			ตะลุบัน	18/ใต้
	ไม้แก่น		ไม้แก่น	19/ใหญ่
			ตะโละไกรทอง	20/ไม้แก่น 21/ดินเสมอ 22/ไทรทอง 23/สารวัน
	มายอ		ลูโบะยิโร	24/เมืองยอน
	ทุ่งยางแดง	พิเทน	25/ปามะพร้าว	
			26/กะรูบี	
	นราธิวาส	บาเจาะ	ปาสุกาสามะ	27/เชิงเขา
			ละทาน	28/ทุ่งคา
		ยี่งอ	ลำภู	29/ปลักปลา 30/ลำภู 31/โคกโก 32/ทุ่งาย 33/ทุ่งบัว
				กะลุวเหนือ
		ตากใบ	กะลุว	35/กำแพง 36/สะพาน
ไพรวัน				37/เกาะสวาด 38/ไพรวัน 39/คลองไหล 40/บ่องอน 41/ทรายขาว 42/ตอหลัง 43/เจาะลิ้มัด
ศาลาใหม่			เจาะเห	44/ศาลาใหม่ 45/เกาะนวล 46/โคกมะเฟือง 47/ตะบิง
				48/ไร่ 49/ศาลาประตู 50/บางน้อย 51/ท่าพรู 52/เกาะยาว 53/เจาะเห
พร่อน			บางขุนทอง	54/ท่าแพรก 55/ใหญ่ 56/โคกมะม่วง 57/ใหม่ 58/ปลักช้าง 59/โคกไผ่
				60/ทุ่งฝ้าย 61/บาวง 62/โคกชุมบก 63/โคกงู 64/บางขุนทอง
เกาะสะท้อน			โมชนิด	65/โคกกระท่อม 66/เกาะสะท้อน 67/โคกยาง
				68/โมชนิด
ระแงะ			น่านาค	69/ตาเซะ
				ตันหยงมัส
สุโหงปาดี		ตันหยงลิมอ	72/ทุ่งเกร็ง 73/ตอหลัง 74/ป่าไผ่	
			โต๊ะเต็ง	75/โคกโก
		สุโหงปาดี	สุโหงปาดี	76/ป่าหวาย 77/ชะ 78/ใหญ่ 79/ท่าควาย 80/ทุ่งคา 81/ท่า
				82/ตันไทร 83/สมอ 84/ควน 85/ใหม่ 86/ใต้ดิน 87/ปลักหอยจูบ 88/เจาะกต 89/ไสต้ามัด 90/โหลม 91/นภทลุป 92/โคกไร่ใหญ่ 93/โคกวังใหญ่ 94/ป่าเย
สุโหงโกลก		สุโหงโกลก	95/ท่าปราง 96/ตันหยงมะลิ 97/สวนมะพร้าว	
	แว้ง		98/แหลมเห็บลม 99/ป่าเต้าะ 100/น้ำขาว	

แผนที่ 3 ที่ตั้งของหมู่บ้านคนไทยในรัฐกลันตันและรัฐตรังภายในประเทศมาเลเซีย
 (ดัดแปลงจาก พุทธชาติ โปธิบาล และธนานันท์ ตรงดี, 2540, 2, 12)

ตารางที่ 2 รายชื่อหมู่บ้านคนไทยในรัฐมาเลเซีย

ลำดับที่	รัฐ	เขต	ชื่อหมู่บ้าน
1.	กลันตัน (Kelantan)	ตุมปัต (Tumpat)	ตะหวา
2.			ยุงเกา
3.			บ่อเสม็ด
4.			เซาดิน
5.			โน
6.			บางหญ้ง
7.			ลำจี้
8.			โคกสยา
9.			กูลิม
10.			ปลักดำ/ยามู
11.	ปาเสร์มัส (Pasir Mas)		บางแซะ
12.			โคกกอ
13.			ตะโห่ง
14.	โกตาบารู (Kota Bharu)		อาหะ
15.			บาเจาะ (Bachok)

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับที่	รัฐ	เขต	ชื่อหมู่บ้าน	
16.		ตะเนาะห์เมเราะห์ (Tanah Merah)	บางปลาชีว	
17.			เกาะตะเกา	
18.			ป็อง	
19.			ท่าซ็อง	
20.		ปาเสร์ปูเตะห์ (Pasir Puteh)	มูริง	
21.			เซลิเก	
22.			บูเกะโตะจี	
23.			ซีเมเราะ	
24.			บูเกะยง	
25.	ตรังกานู (Terangganu)		เบซุต (Besut)	โตะเจะ
26.				บาดูบาลา
27.			กอกเกียง	

กลับต้น ตำแหน่งที่ตั้งหมู่บ้านคนไทตากใบในประเทศ มาเลเซียดังปรากฏในแผนที่ 3 และรายชื่อหมู่บ้านดัง แสดงในตารางที่ 2

เสียงพยัญชนะ หน่วยเสียงสระ และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ รายละเอียดของระบบเสียงภาษาดากใบมีดังนี้ (พุทธชาติ โปธิบาล และธานันท์ ตรงดี, 2541, 8-14)

1.1 ระบบเสียงพยัญชนะ ระบบเสียงพยัญชนะ ภาษาดากใบประกอบด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะจำนวน 22 หน่วยเสียง ดังปรากฏในตารางต่อไปนี้

ลักษณะของภาษาดากใบ

1. ระบบเสียง

ระบบเสียงภาษาดากใบประกอบด้วยหน่วย

ลักษณะการออกเสียง	ฐานกรณ์					
		ริมฝีปาก	ปุ่มเหงือก	เพดานแข็ง	เพดานอ่อน	เส้นเสียง
ระเบิด	ไม่ก้อง-ลม	p	t	c	k	ʔ
	ไม่ก้อง+ลม	ph	th	ch	kh	
	ก้อง	b	d			
นาสิก		m	n	ญี	ŋ	
เสียดแทรก		f	s			h
กึ่งสระ		w		j		
รัว			r			
ข้างลิ้น			l			

ตารางที่ 3 รายชื่อผู้ให้ข้อมูลและจุดเก็บข้อมูล

ลำดับ	เลขในแผนที่	หมู่บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	ชื่อผู้บอกภาษา	อายุ
1.	1	นาทุ่ง	ปะนาเระ	ปะนาเระ	ปัตตานี	นางขจรจิต อรุณรัตน์	40
2.	8	ใหญ่	คอกกระบือ	ปะนาเระ	ปัตตานี	นางพริ้ม ลินทวี	59
3.	15	ควน	ควน	ปะนาเระ	ปัตตานี	นางผอย สมบูรณ์แก้ว	78
4.	16	แป้น	แป้น	สายบุรี	ปัตตานี	นางแปลก แก้วศรี	68
5.	17	เตราะบอน	เตราะบอน	สายบุรี	ปัตตานี	นายเจิม ชุมทอง	63
6.	19	ใหญ่	ไม้แก่น	ไม้แก่น	ปัตตานี	นส.ชิม เหวorma	38
7.	22	โทรทอง	ตะโละไกรทอง	ไม้แก่น	ปัตตานี	นางสนิท จันท์ชุม	40
8.	23	สารวัน	ตะโละไกรทอง	ไม้แก่น	ปัตตานี	นายเจิม รัตนะศิริฎ	76
9.	24	เมืองยอน	ลูโบะยิไร	มายอ	ปัตตานี	นางเทียบ เทพสุวรรณ	59
10.	25	ป่ามะพร้าว	พิเทน	ทุ่งยางแดง	ปัตตานี	นายอาแว สาและ	63
11.	27	เชิงเขา	ปาตุกาสาเมาะ	บาเจาะ	นราธิวาส	นายสนิท สอเส็ง	62
12.	28	ทุ่งคา	ละหาน	ยี่งอ	นราธิวาส	นางสมหมาย มาระดี	46
13.	29	ปลักปลา	ลำภู	เมืองนราธิวาส	นราธิวาส	นางโย่ง แดงรัตน์	72
14.	30	ลำภู	ลำภู	เมืองนราธิวาส	นราธิวาส	นางนุ้ย เทพพรหม	50
15.	34	พิกุลทอง	กะลุวอเหนือ	เมืองนราธิวาส	นราธิวาส	นางเซี่ยว แสนสุข	52
16.	35	กำแพง	กะลุวอ	เมืองนราธิวาส	นราธิวาส	นายกอบ กำแพงจันทร์	61
17.	36	สะปอม	กะลุวอ	เมืองนราธิวาส	นราธิวาส	นางกึ่ง สีมั่น	60
18.	39	คลองไหล	ไพรวัน	ตากใบ	นราธิวาส	นางบุญ ศรีสังข์	52
19.	42	ดอหลัง	ไพรวัน	ตากใบ	นราธิวาส	นางฉิม หล้าหัก	60
20.	46	โคกมะเฟือง	ศาลาใหม่	ตากใบ	นราธิวาส	นางนุ้ย พรหมพูน	86
21.	48	ไร่	เจ๊ะเห	ตากใบ	นราธิวาส	นางทิพย์ สกุลน้อย	60
22.	56	โคกมะม่วง	พร่อน	ตากใบ	นราธิวาส	นางดำ ศรีดำ	73
23.	59	โคกไผ่	พร่อน	ตากใบ	นราธิวาส	นายสว่าง ศูนย์สุข	48
24.	60	ทุ่งฝ้าย	พร่อน	ตากใบ	นราธิวาส	นางหนอม บุญหา	45
25.	66	เกาะสะท้อน	เกาะสะท้อน	ตากใบ	นราธิวาส	นางกึ่ง สุขอินทร์	82
26.	69	ตาเซะ	นานาค	ตากใบ	นราธิวาส	นางแต้ม ตีนากรณ์	48
27.	71	ร่อน	ตันหยงมัส	ระแงะ	นราธิวาส	นายพุทธ แสนสุข	71
28.	74	ป่าไผ่	ตันหยงลิมอ	ระแงะ	นราธิวาส	นางเสาร์ จันท์น้อย	60
29.	75	โคกโก	โต๊ะเต็ง	สุโหงปาตี	นราธิวาส	นางกิมใช้ จุลเทพ	56
30.	76	ป่าหวาย	สุโหงปาตี	สุโหงปาตี	นราธิวาส	นางพริ้ม หลายหมู่	46
31.	83	สมอ	สุโหงปาตี	สุโหงปาตี	นราธิวาส	นางแดง สุกจันทร์	70
32.	96	ตันหยงมะลิ	สุโหงโกลก	สุโหงโกลก	นราธิวาส	นายสมพงษ์ สุขแดงพรหม	43
33.	100	น้ำขาว	กายูคละ	แว้ง	นราธิวาส	นายกราว ว่องไว	62

หน่วยเสียงพยัญชนะภาษาตากใบทำหน้าที่เป็นพยัญชนะต้นเดี่ยวได้ทั้ง 22 หน่วยเสียง เป็นพยัญชนะท้ายได้ 9 หน่วยเสียง ส่วนพยัญชนะควบกล้ำมี 15 หน่วยเสียง ได้แก่ /pl - pr - phl - phr - tr - kl - kr - kw - khl - khr - khw - ml - br - thr - gw -/ และเสียงพยัญชนะท้ายมี 9 เสียง ได้แก่ / -p -t -k -ʔ -m -n -ŋ -w -j/

1.2 ระบบเสียงสระ ระบบเสียงสระภาษาดากใบ ประกอบด้วย หน่วยเสียงสระเดี่ยวจำนวน 18 หน่วยเสียง หน่วยเสียงสระประสมในภาษาดากใบมีจำนวน 3 หน่วยเสียงคือ /ia ua ua/ หน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียงดังปรากฏในตารางต่อไปนี้

ตำแหน่ง ระดับ	ตำแหน่ง					
	หน้า	กลาง		หลัง		
สูง	i	iɿ	u	uɿ	u	uɿ
กลาง	e	eɿ	ə	əɿ	o	oɿ
ต่ำ	ɛ	ɛɿ	a	aɿ	ɔ	ɔɿ

1.3 ระบบเสียงวรรณยุกต์ จากการศึกษา ระบบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาดากใบถิ่นย่อย 10 ถิ่น ในจังหวัดปัตตานี นราธิวาส และรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย พุทธชาติ โปธิบาล และ ธนวัฒน์ ตรงดี (2540, 90-126) พบว่า ระบบเสียงวรรณยุกต์ภาษาดากใบแต่ละถิ่นย่อยมีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง โดยมีลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันบ้าง ระบบวรรณยุกต์แบ่งได้เป็น 2 แบบคือ แบบที่ไม่มีการรวมเสียงวรรณยุกต์ A กับ B ซึ่งปรากฏในภาษาดากใบ 9 ถิ่นย่อย และแบบที่มีการรวมเสียงวรรณยุกต์ A=B ซึ่งปรากฏในถิ่นย่อยเพียงถิ่นเดียว ระบบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาดากใบทั้ง 2 แบบ แสดงด้วยแผนภาพ "กล่องเสียงวรรณยุกต์" ดังแบบที่ 1 และแบบที่ 2

	A	B	C	DS	DL
1					
2	/1/	/3/	/5/	/1/	/3/
3					
4	/2/	/4/	/6/	/2/	/4/

แบบที่ 1

(บ.ป่าห้วย บ.ตาเซะ บ.ร่อน บ.นอก
บ.ป้อม บ.เซิมเราะ บ.โน บ.บางชะ บ.มาลัย)

	A	B	C	DS	DL
1					
2	/1/		/4/	/1/	/6/
3					
4	/2/	/3/	/5/	/2/	/3/

แบบที่ 2

(บ.เมืองยอน)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การสำรวจพื้นที่เก็บข้อมูลภาษาดากใบ

จากการสำรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาภาษาดากใบ ผู้วิจัยพบว่าพื้นที่ภาษาดากใบยังไม่ชัดเจนเนื่องจากมีการระบุบริเวณที่มีผู้พูดภาษาดากใบแตกต่างกัน ในการวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยจึงสำรวจพื้นที่ภาษาดากใบอีกครั้งหนึ่ง ดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น

2. การคัดเลือกจุดเก็บข้อมูล

2.1 *เกณฑ์การตัดสินใจหมู่บ้านคนไทยตากใบ*
หมู่บ้านที่ผู้วิจัยตัดสินใจให้เป็นหมู่บ้านของคนไทยตากใบ ได้แก่ หมู่บ้านที่มีประชากรเกือบทั้งหมดเป็นผู้พูดภาษาไทยถิ่นตากใบ และมีผู้พูดภาษาไทยถิ่นอื่นโยกย้ายเข้ามาอยู่เนื่องจากการสมรส หรือเป็นหมู่บ้านที่มีผู้พูดภาษาไทยถิ่นตากใบอยู่ปะปนกับผู้พูดภาษามลายูถิ่น โดยมีผู้พูดภาษาไทยถิ่นตากใบเป็นประชากรส่วนใหญ่ในหมู่บ้าน ทั้งนี้ผู้วิจัยยึดตามการบอกเล่าและการประมาณจำนวนคนไทยตากใบของผู้พูดภาษาไทยถิ่นตากใบในหมู่บ้านนั้น

เกณฑ์ที่กำหนดไว้เนื่องจากผู้บอกภาษาที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ไม่สามารถให้ข้อมูลได้ ผู้วิจัยจึงต้องเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงมากที่สุดแทน รายชื่อผู้ให้ข้อมูลและหมู่บ้านที่ใช้เป็นจุดเก็บข้อมูลจำนวน 33 หมู่บ้าน ดังปรากฏในตารางที่ 3

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการพูดคุยสนทนาแบบไม่เป็นทางการเพื่อทำความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูล เมื่อได้สนทนากันไปชั่วระยะเวลาหนึ่งแล้วเห็นว่าผู้ให้ข้อมูลรู้สึกผ่อนคลายและสบายใจที่จะพูดคุยด้วย จึงนำแบบเก็บข้อมูลออกมาบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับผู้วิจัย แต่บางครั้งหากเห็นว่าผู้ให้ข้อมูลยินดีที่จะให้ข้อมูลก่อน ผู้วิจัยก็จะสัมภาษณ์และบันทึกประวัติของผู้ให้ข้อมูลหลังจากที่ได้บันทึกข้อมูลการออกเสียงของคำไปแล้ว

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลการออกเสียงคำที่ใช้รูปเขียน ไ- และ ใ- โดยการฟังเสียงของคำที่ใช้รูปเขียนดังกล่าวและตัดสินเสียงโดยการฟัง (Auditory Judgement) แล้วจดบันทึกเสียงของคำในแบบเก็บข้อมูลที่เตรียมไว้แล้ว โดยเขียนเป็นสัทอักษร (IPA) การที่จะให้ผู้บอกภาษาออกเสียงคำแต่ละคำที่ผู้วิจัยกำหนดไว้นั้น ผู้วิจัยใช้วิธีการตั้งคำถามหรือสนทนาเรื่องที่คาดว่าผู้บอกภาษาจะใช้คำที่ผู้วิจัยต้องการ ดังนั้นข้อมูลอาจมีลักษณะเป็นการออกเสียงคำเดี่ยวหรือการออกเสียงคำที่ปรากฏในบริบทในการสนทนากับผู้บอกภาษาผู้วิจัยไม่ได้กำหนดคำถามหรือบทสนทนาที่ตายตัวและไม่ได้เรียงลำดับคำถามตามลำดับคำที่กำหนดไว้ในแบบสอบถาม แต่คำถามจะแปรไปตามสถานการณ์ในขณะที่สนทนา

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงสระที่ผู้พูดภาษาตากใบใช้ในการออกเสียงคำที่ใช้รูปเขียน ไ- และ ใ- จำนวน 59 คำ ผู้วิจัยอาศัยการฟังเป็นหลักโดยเทียบกับตำแหน่งของเสียงสระหลัก (Cardinal Vowel) และจำแนกประเภทเสียงสระตามลักษณะทางสัทศาสตร์เพื่อแบ่งกลุ่มของเสียงที่แปรแล้วจึงวิเคราะห์การแปรของเสียงสระเพื่อกำหนดแนวแบ่งเขตภาษาถิ่นย่อยโดยพิจารณาลักษณะการแปรของเสียง

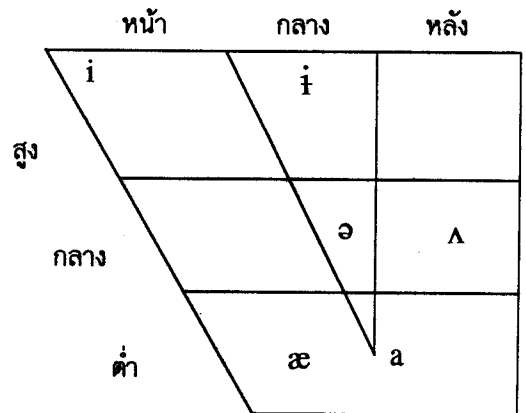
สระที่ผู้พูดภาษาตากใบใช้ในการออกเสียงคำที่ใช้รูปเขียน ไ- และ ใ- หลังจากนั้นจึงใช้เป็นเกณฑ์ในการลากเส้นแบ่งเขตภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นตากใบและนำเสนอผลการวิเคราะห์ในลักษณะภูมิศาสตร์ภาษาถิ่นทุกจุดเก็บข้อมูล

ผลการวิจัย

1. ลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงสระ

ผลการวิเคราะห์พบว่า เสียงสระที่ผู้พูดภาษาตากใบใช้ในการออกเสียงคำทั้งหมดเป็นเสียงสระเลื่อนหรือสระที่มีการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งที่เกิดเสียงสระเป็น 2 ตำแหน่ง โดยเริ่มต้นที่ตำแหน่งของสระเสียงหนึ่งและสิ้นสุดที่ตำแหน่งของสระอีกเสียงหนึ่ง ทั้งนี้ตำแหน่งของเสียงสระที่เริ่มต้นการออกเสียงจะเป็นเสียงสระต่ำหรือสระกลาง ส่วนตำแหน่งของเสียงสระที่สิ้นสุดการออกเสียงจะเป็นเสียงสระสูง

เสียงสระที่ผู้พูดภาษาตากใบใช้ในการออกเสียงคำที่มีรูปสระ ไ- ใ- มีตำแหน่งบนแผนภูมิสระดังนี้

เสียงสระเลื่อนที่ผู้พูดภาษาตากใบใช้ในการออกเสียงสระของคำที่ใช้รูปเขียน ไ- และ ใ- ได้แก่

1.1 [əi] เป็นเสียงสระเลื่อนที่มีจุดเริ่มต้นของเสียงสระเป็นเสียงสระกลาง กลาง ริมฝีปากไม่ห่อ และจุดสิ้นสุดของเสียงสระเป็นเสียงสระสูง หน้า ริมฝีปากไม่ห่อ เป็นสระเลื่อนเสียงสั้น

1.2 [ɛ:ɿ] เป็นเสียงสระเลื่อนที่มีจุดเริ่มต้นของเสียงสระเป็นเสียงสระกลาง หลัง ริมฝีปากไม่ห่อ และจุดสิ้นสุดของเสียงสระเป็นเสียงสระสูง หน้า ริมฝีปากไม่ห่อ เป็นสระเลื่อนเสียงยาว

1.3 [ai] เป็นเสียงสระเลื่อนที่มีจุดเริ่มต้นของเสียงสระเป็นเสียงสระต่ำ กลาง ริมฝีปากไม่ห่อ และจุดสิ้นสุดของเสียงสระเป็นเสียงสระสูง หน้า ริมฝีปากไม่ห่อ เป็นสระเลื่อนเสียงสั้น

1.4 [a:ɿ] เป็นเสียงสระเลื่อนที่มีจุดเริ่มต้นของเสียงสระเป็นเสียงสระต่ำ กลาง ริมฝีปากไม่ห่อ และจุดสิ้นสุดของเสียงสระเป็นเสียงสระสูง หน้า ริมฝีปากไม่ห่อ เป็นสระเลื่อนเสียงยาว

1.5 [aɿ] เป็นเสียงสระเลื่อนที่มีจุดเริ่มต้นของเสียงสระเป็นเสียงสระต่ำ กลาง ริมฝีปากไม่ห่อ และจุดสิ้นสุดของเสียงสระเป็นเสียงสระสูง กลาง ริมฝีปากไม่ห่อ เป็นสระเลื่อนเสียงสั้น

1.6 [ɛɿ] เป็นเสียงสระเลื่อนที่มีจุดเริ่มต้นของเสียงสระเป็นเสียงสระต่ำ หน้า ริมฝีปากไม่ห่อ และจุดสิ้นสุดของเสียงสระเป็นเสียงสระสูง หน้า ริมฝีปากไม่ห่อ เป็นสระเลื่อนเสียงสั้น

2. การใช้เสียงสระในคำที่ใช้อักษรเขียน ใ- และ ใ- ลักษณะการใช้เสียงสระในการออกเสียงคำที่ใช้อักษรเขียน ใ- และ ใ- มี 2 ลักษณะ คือ 1) ลักษณะการใช้เสียงสระที่ไม่มีการแปรของเสียงสระ ซึ่งหมายถึงการใช้เสียงสระใ- และ ใ- มีการใช้เสียงสระในคำเดียวกันเพียงเสียงเดียวในทุกถิ่นย่อย และ 2) ลักษณะการใช้เสียงสระที่มีการแปรของเสียงสระ ซึ่งหมายถึงการใช้เสียงสระใ- และ ใ- มีการใช้เสียงสระในคำเดียวกันได้หลายรูปแปร รูปแปรของเสียงนี้เกิดจากการที่ผู้พูดภาษาถิ่นย่อยใดถิ่นย่อยหนึ่งออกเสียงสระของคำเดียวกันได้เป็นหลายเสียง หรือผู้พูดภาษาถิ่นย่อยแต่ละถิ่นออกเสียงสระในคำเดียวกันแตกต่างกัน

ลักษณะการใช้เสียงสระในการออกเสียงคำที่ใช้อักษรเขียน ใ- มีดังนี้

ก. คำที่ไม่มีการแปรของเสียงสระ

1) คำที่ใช้เสียงสระ [ai] ได้แก่ ไกร ไค

ใน ใบ ไส

2) คำที่ใช้เสียงสระ [a:ɿ] ได้แก่ ไซ ไค สะไก

ข. คำที่มีการแปรของเสียงสระ

1) คำที่ใช้เสียงสระ [ai] - [a:ɿ] ได้แก่ ไซ ให้ โหม่ ไส

2) คำที่ใช้เสียงสระ [ai]- [a:ɿ]- [aɿ] ได้แก่ โหญ่

3) คำที่ใช้เสียงสระ [ai] - [aɿ]- [oi] ได้แก่ โย

4) คำที่ใช้เสียงสระ [ai]- [aɿ]- [ɛɿ] ได้แก่ โจ

5) คำที่ใช้เสียงสระ [a:ɿ]- [a:ɿ] ได้แก่ ใ๊ ลักษณะการใช้เสียงสระในการออกเสียงคำที่ใช้อักษรเขียน ใ- มีดังนี้

ก. คำที่ไม่มีการแปรของเสียงสระ

1) คำที่ใช้เสียงสระ [ai] ได้แก่ ไท โหม ไจ (น.)

2) คำที่ใช้เสียงสระ [a:ɿ] ได้แก่ ไร่ ไซ ได้ ไม้ ไร่ ไร่ โหม้ ไหว้ ได้

ข. คำที่มีการแปรของเสียงสระ

1) คำที่ใช้เสียงสระ [ai]- [a:ɿ] ได้แก่ ไก่ ไซ ใฝ่ ไต้ ใฉ่ ไอ(น.)

2) คำที่ใช้เสียงสระ [ai]- [oi] ได้แก่ ไกล ไต ใใ ไป ใไฟ ใโร ใไหน ใจ(ก.) ใไซ ใฝ ใว

3) คำที่ใช้เสียงสระ [ai]- [aɿ] ได้แก่ ใอ (ก.) ใโท ใหล

4) คำที่ใช้เสียงสระ [ai]- [aɿ]- [oi] ได้แก่ กะไค ตะไคร้ ไข่ไค

เพื่อความสะดวกในการนำเสนอบทความ ผู้วิจัยได้แสดงข้อมูลการแปรของเสียงสระในคำทุกคำที่ใช้อักษรเขียน ใ- ในตารางที่ 4 และแสดงข้อมูลการแปรของเสียงสระในคำที่ใช้อักษรเขียน ใ- ในตารางที่ 5 แทนการแสดงผลโดยภาพแผนที่ซึ่งมีจำนวนมากถึง 29 ภาพ (ภาพแผนที่แสดงการแปรของเสียงสระปรากฏใน พุทธชาติ โปธิบาล และธนันท์ ตรงดี, 2542, 57-85)

ตารางที่ 5 ลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงสระในคำที่ใช้รูปเขียน ใ- จำแนกตามจุดเก็บข้อมูล

คำ	ลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงสระในคำที่ใช้รูปเขียน ใ- จำแนกตามจุดเก็บข้อมูล (แสดงด้วยเลขหมู่บ้านในวงเล็บ)																																		
	1	8	15	16	17	19	22	23	24	25	27	28	29	30	34	35	36	39	42	46	48	56	59	60	66	69	71	74	75	76	83	96	100		
1. ไท	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	
2. ไท	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	
3. ไช (ก)	*	ai	ai	ai	ai	*	*	*	ai	ai	ai	*	*	ai	ai	*	*	*	*	ai	ai	*	ai	ai	*	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	
4. ไช (ข)	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	*	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	
5. ไช	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	
6. ไช	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	
7. ไช	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	
8. ไค	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	
9. ไค	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	
10. ไค	*	*	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	
11. ไค	*	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	
12. ไค	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	
13. ไค	o	o	o	o	o	ai=ai	ai	ai	ai	o	ai	o	ai	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	
14. ไค	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	
15. ไค	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
16. ไค	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	
17. ไค	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai
18. ไค	ai	*	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	
19. ไค	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai
20. ไค	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai
21. ไค	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai
22. ไค	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai
23. ไค	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai
24. ไค	*	*	*	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai
25. ไค	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai
26. ไค	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai
27. ไค	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai
28. ไค	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai
29. ไค	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai
30. ไค	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai
31. ไค	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai
32. ไค	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai
33. ไค (ก)	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai
34. ไค (ข)	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai
35. (ข) ไค	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai
36. (ข) ไค	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai
37. (ข) ไค	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai	ai
38. (ข) ไค	*	ai	*	*	*	*	*	*	ai	ai	ai	*	*	*	ai	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
39. (ข) ไค	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o

o หมายถึง ไม่ปรากฏคำในภาษา * หมายถึง ใช้คำอื่นแทน

รูปแบบการแปรของเสียงสระที่ทำให้ผู้วิจัยสามารถนำมาใช้ในการกำหนดแนวแบ่งเขตภาษาดินย่อยของภาษาไทยถิ่นตากใบได้ก็คือ การแปรของเสียงสระ

แบบแปรตามดินย่อย [ai]~[ai] ที่เป็นการออกเสียงของผู้พูดภาษาไทยถิ่นตากใบดินย่อยหนึ่งแตกต่างกับผู้พูดภาษาไทยถิ่นตากใบอีกดินย่อยหนึ่ง คำที่มีการแปรของ

คำ	ลักษณะการใช้เสียงสระในคำที่ใช้รูปเขียน ใ- และ ใ- จำนวนตามถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นตากใบ (แสดงถิ่นย่อยด้วยเลขหมู่บ้านในแนวนอน)																															
	1	8	15	16	17	19	22	23	24	25	27	28	29	30	34	35	36	39	42	46	48	56	59	60	66	69	71	74	75	76	83	96
1. ใ	[Pattern: Dotted]																															
2. ใ	[Pattern: Horizontal Lines]																															
3. ใญ	[Pattern: Diagonal Lines]																															
4. ใญ	[Pattern: Dotted]																															
5. ใ	[Pattern: Dotted]																															
6. ใ	[Pattern: Dotted]																															
7. ใ	[Pattern: Dotted]																															
8. ใ	[Pattern: Dotted]																															
9. ใ	[Pattern: Dotted]																															
10. ใ	[Pattern: Dotted]																															
11. ใ (น)	[Pattern: Dotted]																															

ใช้เสียงสระ [ai]
 ใช้เสียงสระ [ai]=[ai]
 ใช้เสียงสระ [ai]=[ai]
 ใช้ศัพท์อื่น

ภาพที่ 1 แสดงการใช้เสียงสระในคำที่ใช้รูปเขียน ใ- ใ- ในถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นตากใบ

เสียงสระแบบแปรตามถิ่นย่อย [ai]~[ai] ได้แก่ ไหม ใหญ่ ไก่ ไข่ ไข่ ไข่ ไข่ อย่างไรก็ตาม ในการออกเสียงคำ ใหญ่ ผู้พูดภาษาไทยถิ่นตากใบเกือบทุกถิ่นใช้เสียงสระแบบแปรตามถิ่นย่อย [ai]~[ai] และมีผู้พูดภาษาเพียงถิ่นย่อยเดียวที่ผู้พูดใช้เสียงสระแบบแปรอิสระ [ai]=[ai] ส่วนคำ ไข่ ไข่ มีการใช้เสียงสระแบบแปรอิสระ [ai]=[ai] สำหรับคำ ไข่ ไข่ ไข่ มีลักษณะการใช้เสียงสระทั้งแบบแปรตามถิ่นย่อย [ai]~[ai] และแบบแปรอิสระ [ai]=[ai]

4. แนวแบ่งเขตภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นตากใบ

เมื่อพิจารณาเฉพาะลักษณะการใช้เสียงสระแบบแปรตามถิ่นย่อย [ai]~[ai] ในการออกเสียงคำ ไหม ไก่ ไข่ ไข่ ไข่ แล้ว ผู้วิจัยพบว่าสามารถจัดกลุ่มการแปรของเสียงสระแบบแปรตามถิ่นย่อย [ai]~[ai] ได้เป็น 3 กลุ่มคือ 1) การแปรของการใช้เสียงสระแบบ [ai]~[ai] ในคำ ไหม 2) การแปรของการใช้เสียงสระแบบ [ai]~[ai] ในคำ ไก่ ไข่ ไข่ และ 3) การแปรของการใช้เสียงสระแบบ [ai]~[ai] ในคำ ไข่

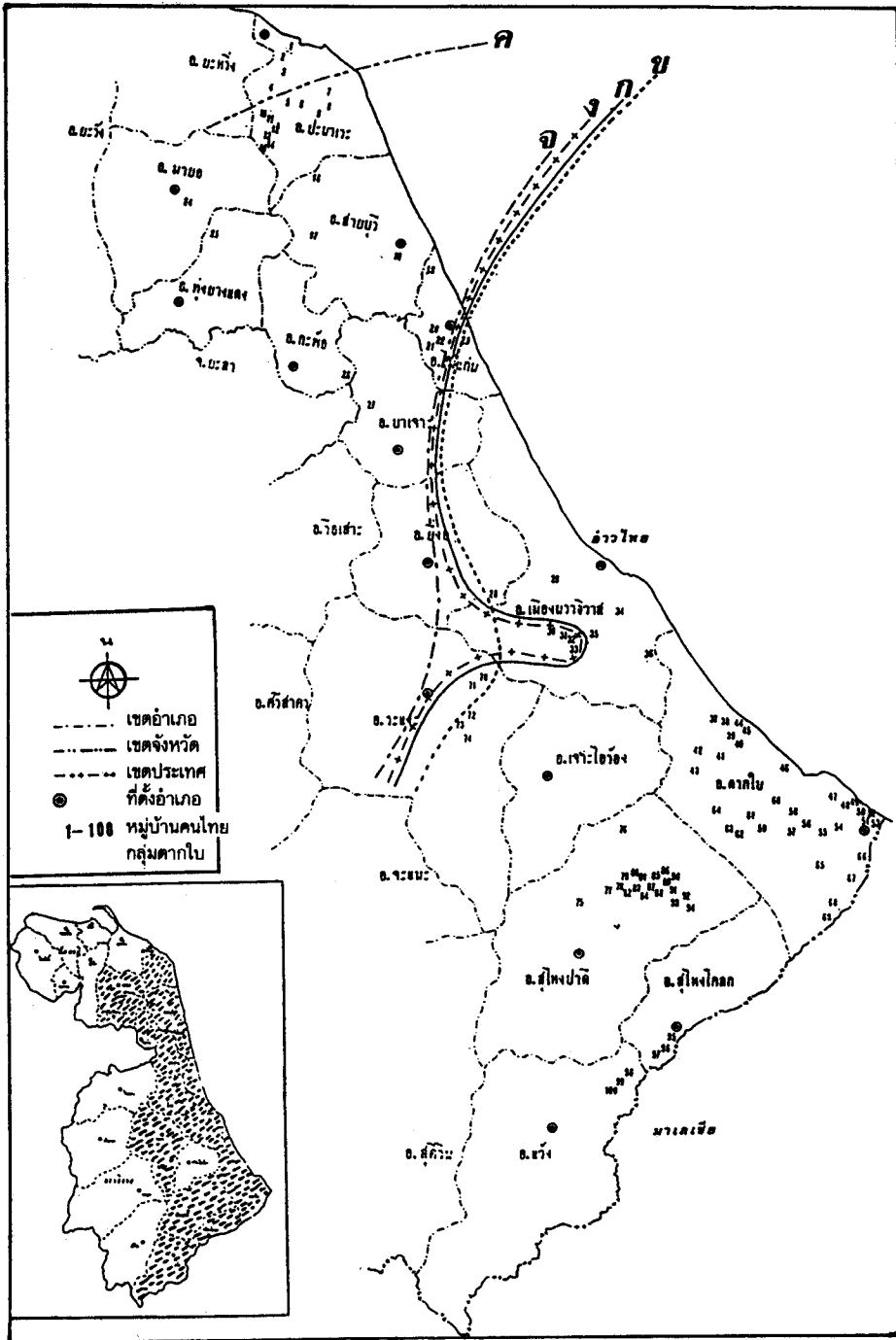
การแปรของการใช้เสียงสระ [ai] และ [ai] ที่แปรตามจุดเก็บข้อมูลในคำ 3 กลุ่มข้างต้นทำให้เกิดเขตของภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นตากใบได้แตกต่างกันเป็น 3 แบบ เพื่อแสดงให้เห็นเขตภาษาถิ่นย่อยที่เกิด

จากการแปรของการใช้เสียงสระ [ai]~[ai] ที่แปรตามจุดเก็บข้อมูลทั้งสามกลุ่มอย่างชัดเจน ผู้วิจัยจะใช้เส้นแบ่งเขตภาษาถิ่นย่อย 3 เส้น ดังนี้

- 1) ——— ก แสดงเขตถิ่นย่อยที่เกิดจากการใช้เสียงสระ [ai]~[ai] ในคำ ไหม
  - 2) - - - - ข แสดงเขตถิ่นย่อยที่เกิดจากการใช้เสียงสระ [ai]~[ai] ในคำ ไก่ ไข่ ไข่
  - 3) - . . . . ค แสดงเขตถิ่นย่อยที่เกิดจากการใช้เสียงสระ [ai]~[ai] ในคำ ไข่
- เขตภาษาถิ่นย่อยที่เกิดจากการแปรของการใช้เสียงสระ [ai]~[ai] ทั้งสามกลุ่มดังแสดงในภาพที่ 2

เมื่อพิจารณาลักษณะการใช้เสียงสระ [ai]~[ai] ในคำอีก 2 คำ คือ ไข่ และ ใหญ่ (ดูข้อมูลในภาพที่ 1) ก็จะพบว่าลักษณะการใช้เสียงสระ [ai]~[ai] ในคำทั้งสองคำทำให้เกิดเขตภาษาที่ใกล้เคียงกับคำ ไหม ไก่ ไข่ ไข่ เพื่อให้เห็นเขตของภาษาถิ่นย่อยที่เกิดจากการแปรของเสียงสระในคำ ไข่ และ ใหญ่ ผู้วิจัยได้แสดงเขตภาษาถิ่นย่อยโดยใช้เส้น + - + - + ง สำหรับคำ ไข่ และเส้น - . . . . จ สำหรับคำ ใหญ่ ดังปรากฏในภาพที่ 2

ในภาพที่ 2 จะเห็นว่าเส้นแบ่งเขตภาษาเป็นเส้นที่พาดในแนวตะวันตก-ตะวันออก โดยแต่ละเส้นจะ

———— ก (ใหม่)   ..... ข (ใหม่)   - - - - - ค (ใต้)   - + - + - - ง (ใต้)   - . . . . . จ (ใหญ่)

ภาพที่ 2 แสดงเส้นแบ่งเขตภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นตากใบ

แบ่งพื้นที่ภาษาตากใบเป็น 2 ถิ่นย่อย คือ เขตภาษาตากใบถิ่นย่อยเหนือ และ เขตภาษาตากใบถิ่นย่อยใต้ เมื่อพิจารณาเส้นแบ่งเขตภาษาแต่ละเส้นก็จะเห็นว่า เส้น ก (ใหม่) เส้น ข (ไก่อ๋ ไซ่ ฝั่) เส้น ง (ใส่) และ เส้น จ (ใหญ่) อยู่ในบริเวณเดียวกันและทำให้เกิดเขตภาษาถิ่นย่อยที่เกือบจะเป็นพื้นที่เดียวกัน ในขณะที่เส้น ค (โล่) ทำให้เกิดเขตภาษาถิ่นย่อยที่ต่างออกไป

ความแตกต่างของพื้นที่ภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นตากใบที่เกิดจากเส้น ก และเส้น ข มีเพียงเล็กน้อย คือ เขตภาษาตากใบถิ่นย่อยเหนือที่เกิดจากการลากเส้น ก ได้รวมจุดเก็บข้อมูลที่ 30 (บ้านลำภู ตำบลลำภู อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส) แต่ไม่รวมจุดเก็บข้อมูลที่ 71 (บ้านร่อน ตำบลตันหยงมัส อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส) ในขณะที่เขตภาษาตากใบถิ่นย่อยเหนือที่เกิดจากการลากเส้น ข มีลักษณะกลับกันคือได้รวมจุดเก็บข้อมูลที่ 71 แต่ไม่รวมจุดเก็บข้อมูลที่ 30

ส่วนเขตภาษาถิ่นย่อยที่เกิดจากการแปรของการใช้เสียงสระในคำ ใส่ และ ใหญ่ มีลักษณะดังนี้ คือ ใส่ มีลักษณะการใช้เสียงสระแปรทั้งแบบแปรตามถิ่นย่อย [ai]~[axi] และแบบแปรอิสระ [ai]=[axi] โดยแบบแปรอิสระเกิดเฉพาะในจุดเก็บข้อมูลที่ 96 (บ้านตันหยงมะลิ ตำบลสุโหงโกลก อำเภอสุโหงโกลก จังหวัดนราธิวาส) ความแตกต่างระหว่างการใช้เสียงสระในการออกเสียงคำ ใส่ กับ ใหม่ อยู่ในจุดเก็บข้อมูลที่ 96 กล่าวคือ ใส่ ใช้เสียงแปรแบบอิสระ [ai]=[axi] แต่ ใหม่ ใช้เสียงสระสั้น [ai] ดังนั้นหากไม่นับความแตกต่างเฉพาะในจุดเก็บข้อมูลที่ 96 แล้ว เขตภาษาที่เกิดจากการใช้เสียงสระแบบแปรตามถิ่นย่อย [ai]~[axi] ในคำ ใส่ จะเป็นเขตภาษาเดียวกับที่เกิดจากการใช้เสียงสระแบบแปรตามถิ่นย่อย [ai]~[axi] ในคำ ใหม่

ใหญ่ มีลักษณะการใช้เสียงสระแบบแปรตามถิ่นย่อย [ai]~[axi] แต่ในจุดเก็บข้อมูลที่ 16 มีการใช้เสียงสระแบบแปรอิสระ [ai]=[axi] ดังนั้นหากไม่คำนึงถึงการใช้เสียงสระในจุดเก็บข้อมูลที่ 16 เขตภาษาถิ่นย่อยที่เกิดจากการใช้เสียงสระแบบแปรตามถิ่นย่อย [ai]~[axi] ในคำ ใหญ่ ก็จะต่างกับเขตภาษาที่เกิดจากการใช้เสียงสระแบบแปรตามถิ่นย่อย [ai]~[axi] ในคำ

ไก่อ๋ ไซ่ ฝั่ เฉพาะการที่เขตภาษาตากใบถิ่นย่อยเหนือของคำ ใหญ่ ไม่รวมจุดเก็บข้อมูลที่ 71 เท่านั้น

การที่เส้นแบ่งเขตภาษา ก ข ง จ ดังแสดงในภาพที่ 2 ปรากฏอยู่ในบริเวณเดียวกัน ทำให้สามารถมองเห็นพื้นที่ภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นตากใบที่แยกจากกันเป็น 2 พื้นที่ได้ ผู้วิจัยจึงใคร่จะกล่าวสรุปว่าการใช้เสียงสระแบบแปรตามถิ่นย่อย [ai]~[axi] ในการออกเสียงคำ ใหม่ ใหญ่ ใส่ ไก่อ๋ ไซ่ ฝั่ ในภาษาไทยถิ่นตากใบทำให้เกิดภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นตากใบ 2 ถิ่นย่อย คือ

1) ภาษาตากใบถิ่นย่อยเหนือ เป็นภาษาถิ่นย่อยที่ใช้เสียงสระสั้น [ai] ในการออกเสียงคำ ใหม่ ใหญ่ ใส่ ไก่อ๋ ไซ่ ฝั่ ภาษาตากใบถิ่นย่อยเหนือ ได้แก่ ภาษาตากใบถิ่นย่อยในพื้นที่ภาษาตากใบในจังหวัดปัตตานีทุกถิ่นย่อย ยกเว้นภาษาตากใบถิ่นย่อยบ้านสารวัน ตำบลตะโละไกรทอง อำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี และรวมเอาภาษาตากใบถิ่นย่อยในจังหวัดนราธิวาสไว้ด้วย คือ ภาษาตากใบถิ่นย่อยบ้านเชิงเขา ตำบลปาลุกาสามะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส

2) ภาษาตากใบถิ่นย่อยใต้ เป็นภาษาถิ่นย่อยที่ใช้เสียงสระยาว [axi] ในการออกเสียงคำ ใหม่ ใหญ่ ใส่ ไก่อ๋ ไซ่ ฝั่ ภาษาตากใบถิ่นย่อยใต้ ได้แก่ ภาษาตากใบถิ่นย่อยบ้านสารวัน ตำบลตะโละไกรทอง อำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี และภาษาตากใบถิ่นย่อยในพื้นที่ภาษาตากใบในจังหวัดนราธิวาสทุกถิ่นย่อยยกเว้นภาษาตากใบถิ่นย่อยบ้านเชิงเขา ตำบลปาลุกาสามะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส

อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างของพื้นที่ภาษาถิ่นย่อยอันเกิดจากเส้นแบ่งเขตภาษาทั้ง 4 เส้น สะท้อนให้เห็นปรากฏการณ์ทางภาษาในบริเวณรอยต่อของภาษาถิ่นย่อย นอกจากนี้การใช้เสียงสระแปร [ai]~[axi] ในคำ ใส่ นับได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ทางภาษาที่มีความสำคัญและน่าจะสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงเขตของภาษาถิ่นย่อย ซึ่งผู้วิจัยจะได้อภิปรายต่อไป

อภิปรายผลและสรุป

ในการศึกษาเกี่ยวกับการแบ่งเขตภาษาถิ่นนั้น การกำหนดเขตภาษาถิ่นย่อยของภาษาถิ่นใดๆ ก็ตาม

เป็นผลมาจากการลากเส้นแบ่งเขตภาษา (Isogloss) อันเกิดจากการที่ผู้พูดภาษาถิ่นย่อยคนละถิ่นเลือกใช้คำหรือเสียงของคำแตกต่างกัน เขตของภาษาถิ่นย่อยจึงเป็นเพียงการแสดงลักษณะการแปรของคำใดคำหนึ่ง ณ ช่วงเวลาที่มีการศึกษาเท่านั้น และเขตของภาษาถิ่นย่อยอาจเปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลเวลาที่ผ่านไปหากผู้พูดภาษาเปลี่ยนแปลงการใช้คำหรือเสียงของคำ (Hudson, 1980, 41-42)

ผู้วิจัยคิดว่าความแตกต่างระหว่างเขตของภาษาถิ่นย่อยที่เกิดจากเส้นแบ่งเขตภาษาแต่ละเส้น และลักษณะการใช้เสียงสระ [ai]~[axi] ในคำ ไซ่ ให้ ใต้ ไล่ ไล่ ใอ เป็นการแปรในภาษาไทยถิ่นตากใบที่สะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของภาษาตากใบ นอกจากนี้ระหว่างดำเนินการเก็บข้อมูลผู้วิจัยสังเกตพบว่าการแปรของเสียงสระน่าจะมีความสัมพันธ์กับปัจจัยบางประการ ผู้วิจัยเห็นว่าประเด็นดังกล่าวมานี้น่าจะชี้ให้เห็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทยถิ่นตากใบและการปรับเปลี่ยนเขตของภาษาถิ่นย่อย จึงจะกล่าวถึงโดยลำดับดังนี้

1. ความแตกต่างระหว่างเขตภาษาถิ่นย่อยที่เกิดจากเส้นแบ่งเขตภาษา

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าผู้วิจัยได้กำหนดแนวแบ่งเขตภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นตากใบโดยใช้เส้นแบ่งเขตภาษา 4 เส้น อันเกิดจากลักษณะการใช้เสียงสระแบบแปรตามถิ่นย่อย [ai]-[axi] ในคำ ไซ่ ให้ ใอ ไซ่ ใอ ประกอบลักษณะการใช้เสียงสระแบบแปรตามถิ่นย่อย [ai]-[axi] ในคำ ไซ่ ใหญ่ เนื่องจากเส้นแบ่งเขตภาษาทั้ง 4 เส้นปรากฏอยู่ในบริเวณเดียวกัน แม้ว่าจะสามารถแบ่งเขตภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นตากใบได้ดังกล่าวแล้วแต่เขตของภาษาถิ่นย่อยที่เกิดจากเส้นแบ่งเขตแต่ละเส้นก็แตกต่างกันอยู่บ้าง นอกจากนี้เมื่อพิจารณาการใช้เสียงสระในคำ ไซ่ ให้ ใต้ ไล่ ไล่ ใอ ดังปรากฏในภาพที่ 1 ก็จะพบว่าการแปรตามถิ่นย่อยของเสียงสระ [ai] กับ [axi] ในคำเหล่านี้ทำให้เกิดเขตของภาษาที่แตกต่างไปจากคำ ไซ่ ใหญ่ ไซ่ ใอ ไซ่ ใอ

ผู้วิจัยเห็นว่าการที่เส้นแบ่งเขตภาษาแต่ละเส้นคือ เส้น ก ข ค ง จ ไม่ได้ซ้อนทับเป็นเส้นเดียวกัน แสดงให้เห็นว่า การเลือกใช้เสียงสระในการออกเสียงคำแต่ละคำมิได้เป็นไปพร้อมๆ กันในทุกถิ่นย่อย เมื่อ

พิจารณาข้อมูลการใช้เสียงสระในภาพที่ 1 ประกอบกับลักษณะของบริเวณที่เป็นแนวแบ่งเขตภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นตากใบดังปรากฏในภาพที่ 2 ก็จะเห็นว่าเส้นแบ่งเขตภาษามีการเรียงลำดับเส้นที่อยู่ทางเหนือสุดลงมาทางใต้สุดคือ ก จ ง ก ข

การเรียงลำดับของเส้นแบ่งเขตภาษาดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า พื้นที่ภาษาตากใบทางตอนเหนือน่าจะมีการเลือกใช้เสียงสระสั้นในการออกเสียงคำที่ใช้รูปเขียน ใ- ใ- ก่อนพื้นที่ทางตอนใต้ การที่เส้นแบ่งเขตภาษาปรากฏในบริเวณเดียวกัน 4 เส้น แสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาถิ่นย่อยเลือกใช้สระสั้นหรือยาวในการออกเสียงของคำแตกต่างกันอยู่เป็น 4 กลุ่ม และคำแต่ละกลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงการเลือกใช้เสียงสระเร็วช้าต่างกัน ปรากฏการณ์นี้นับเป็นการแปรของการเลือกใช้เสียงสระที่สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงของภาษาที่กำลังดำเนินอยู่

2. ลักษณะการใช้เสียงสระ [ai] กับ [axi] ในคำ ไซ่ ให้ ใต้ ไล่ ไล่ ใอ

ข้อมูลการใช้เสียงสระในภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นตากใบดังที่ปรากฏในภาพที่ 1 ทำให้มองเห็นว่าคำอื่นๆ ที่นอกเหนือจากคำ ไซ่ ใหญ่ ใอ ไซ่ ใอ มีลักษณะการใช้เสียงสระในพื้นที่ภาษาถิ่นย่อยดังนี้

2.1 ไซ่ ใช้เสียงสระสั้น [ai] เกือบทุกถิ่นย่อย ยกเว้นเพียงสองถิ่นย่อย (8, 35) ที่ใช้เสียงสระแบบแปรอิสระ [ai]=[axi]

2.2 ให้ ใช้เสียงสระยาว [axi] เกือบทุกถิ่นย่อย ยกเว้นเพียงถิ่นย่อยเดียว (19) ที่ใช้เสียงสระแบบแปรอิสระ [ai]=[axi]

2.3 ใต้ ใช้เสียงสระสั้น [ai] จำนวน 5 ถิ่นย่อย ใช้เสียงสระแบบแปรอิสระ [ai]=[axi] เพียงถิ่นย่อยเดียว (จุดเก็บข้อมูลที่ 23) ใช้เสียงสระยาว [axi] จำนวน 17 ถิ่นย่อย ส่วนอีก 10 ถิ่นย่อยใช้ศัพท์อื่น

2.4 ไล่ ใช้เสียงสระสั้น [ai] เพียงถิ่นย่อยเดียว (จุดเก็บข้อมูลที่ 1) นอกจากนั้นใช้เสียงสระยาว [axi] ทุกถิ่นย่อย

2.5 ใอ (น) ใช้เสียงสระยาว [axi] จำนวน 17 ถิ่นย่อย ใช้เสียงสระสั้น [ai] จำนวน 12 ถิ่นย่อย และ

ใช้เสียงสระแบบแปรอิสระ [ai]=[axi] จำนวน 3 ดินย่อย ส่วนอีกหนึ่งดินย่อยใช้ศัพท์อื่น

การเลือกใช้เสียงสระในคำ ไร่ ไร่ ไต่ ไร่ ไต่ ไร่ ไต่ ดังกล่าวมานี้ ทำให้เห็นลักษณะที่น่าจะมีผลต่อการปรับเปลี่ยนเขตของภาษาคือ การใช้เสียงสระแบบแปรอิสระ [ai]=[axi] ในการออกเสียงคำ ไร่ ไต่ ไร่ ไต่ ประกอบกับการออกเสียงคำ ไต่ ไร่ ไต่ ไร่ ไต่ ที่มีบางดินย่อยใช้เสียงสระสั้นแต่ถิ่นที่ใช้เสียงสั้นมีจำนวนน้อยกว่าถิ่นที่ใช้เสียงยาว ทำให้เห็นว่าภาษาดินย่อยที่มีการใช้เสียงสระแบบแปรอิสระกำลังจะเปลี่ยนแปลงการเลือกใช้เสียงสระในถิ่นของตนเอง คือ กำลังจะเปลี่ยนไปเลือกใช้เสียงสระสั้นแทนที่เสียงสระยาวซึ่งน่าจะเคยเลือกใช้มาก่อน

การใช้เสียงสระแบบแปรอิสระ [ai]=[axi] ในการออกเสียงคำ ไร่ มีอยู่เพียง 2 ดินย่อย ในขณะที่ถิ่นอื่นๆ ใช้เสียงสระสั้นแล้วทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าคำนี้น่าจะมีการเปลี่ยนแปลงการเลือกใช้เสียงสระจากจากที่เคยใช้เสียงยาวไปเป็นเสียงสั้นในทุกพื้นที่ก่อนคำอื่นๆ ส่วนการใช้เสียงสระแบบแปรตามดินย่อย [ai]~[axi] ในคำ ไต่ ไร่ แสดงให้เห็นว่าการเลือกใช้เสียงสระสั้นแทนเสียงสระยาวน่าจะเริ่มจากทางตอนเหนือของพื้นที่ภาษาดากใบ หลังจากนั้นพื้นที่ที่ใช้เสียงสระสั้นจึงขยายลงมาทางตอนใต้

อย่างไรก็ตามลักษณะการใช้เสียงสระแบบแปรตามดินย่อย [ai]~[axi] ในคำ ไร่ (น) มีลักษณะที่ต่างไปจากคำอื่นๆ คือ การเลือกใช้เสียงสระสั้นไม่ได้เริ่มต้นจากพื้นที่ทางตอนเหนือสุดแล้วขยายลงไปทางตอนใต้ดังที่ปรากฏในคำว่า ไต่ ไร่ ดังกล่าวมาแล้ว แต่ดินย่อยที่เลือกใช้สระเสียงสั้นมีอยู่กระจายในทุกพื้นที่ภาษาโดยส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ทางตอนใต้

ลักษณะการเลือกใช้เสียงสระ [ai] หรือ [axi] ในการออกเสียงคำดังกล่าวมาข้างต้นนี้ทำให้เห็นว่า ในขณะนี้การแปรของเสียงในภาษาที่ดำเนินอยู่ในดินย่อยของภาษาดากใบยังไม่ยุติ ดังนั้นหากว่าการแปรของการเลือกใช้เสียงสระยังคงดำเนินต่อไปเรื่อยๆ ลักษณะการเลือกใช้เสียงสระ [ai] หรือ [axi] ในการออกเสียงคำที่มีรูปเขียน ไร่-ไร่ ก็จะมีการเปลี่ยนแปลงไปอยู่ต่อไป และนั่นก็หมายความว่า เส้นแบ่งเขตภาษาดินย่อยของภาษาดากใบจะเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะการเลือกใช้เสียง

สระของคนที่อยู่ในดินย่อยและตามวันเวลาที่เปลี่ยนไป

3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแปรของเสียงสระสั้น-ยาว [ai] กับ [axi]

3.1 *บริบทของคำ* ในการออกเสียงคำที่ใช้รูปเขียน ไร่-ไร่ บางคำ (ในข้อมูลคือคำที่ผู้วิจัยบันทึกโดยใช้สัญลักษณ์ [ai]=[axi] แสดงว่ามีการใช้เสียงแปรอย่างอิสระ) ผู้พูดภาษาดากใบบางดินย่อยอาจใช้เสียงสระสั้นแปรอย่างอิสระกับเสียงยาวได้ โดยจะใช้เสียงสระยาวเมื่อออกเสียงคำนั้นๆ ตามลำพังหรือในการพูดตามปกติที่ชัดเจนและไม่เร็วเกินไป แต่อาจจะใช้เสียงสระสั้นก็ได้ในการออกเสียงคำนั้นเมื่อปรากฏท่ามกลางคำอื่นๆ ในการพูดที่เร็วกว่าปกติ

3.2 *วัยของผู้พูด* ในการเก็บข้อมูลบางพื้นที่ในบริเวณแนวแบ่งเขตภาษาดินย่อย (เช่น จุดเก็บข้อมูลที่ 22) ผู้วิจัยพบว่าผู้บอกภาษาบางคนจะบอกว่าเคยได้ยินคนรุ่นเก่าในหมู่บ้านซึ่งขณะนี้เสียชีวิตไปแล้วใช้เสียงยาวในการออกเสียงคำที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลบางคำ เช่น ไร่ ไร่ ไร่ แต่คนรุ่นเด็กกว่าใช้เสียงสั้น และในปัจจุบันนี้ในหมู่บ้านนั้นก็ใช้เสียงสระสั้น การบอกเล่าของผู้บอกภาษาชี้ให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาเองก็สังเกตเห็นได้ว่ามีความแตกต่างระหว่างการใช้เสียงสระยาวในการออกเสียงคำของคนรุ่นเก่าในสมัยก่อน ที่แตกต่างจากการใช้เสียงสั้นในการออกเสียงคำของคนรุ่นใหม่ในสมัยปัจจุบัน

4. แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของเขตภาษาดินย่อยของภาษาดากใบ

เมื่อพิจารณาปรากฏการณ์ในภาษาดากใบดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยใคร่จะกล่าวว่าปรากฏการณ์ในภาษาดากใบดังกล่าวมานี้ทำให้มองเห็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของภาษาได้คือ ในอนาคตผู้พูดภาษาไทยถิ่นตากใบน่าจะใช้เสียงสระเสียงสั้นแทนเสียงสระยาวในการออกเสียงคำที่มีรูปเขียน ไร่-ไร่ มากกว่าในปัจจุบัน เพราะคนที่มียวน้อยกว่าในขณะนี้จะกลายเป็นผู้พูดภาษารุ่นเก่าในวันข้างหน้า และภาษาของเขาก็จะเป็นตัวอย่างภาษาที่คนรุ่นใหม่จะพูดตาม ในขณะที่คนรุ่นเก่าได้ล้มหายตายจากไปพร้อมกับการออกเสียงแบบเก่าด้วย

ผู้วิจัยคิดว่าปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญและน่าจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะการเลือกใช้เสียงสระสั้นในการออกเสียงคำที่มีรูปเขียน ไร่-ไร่ ก็คือ การที่ใน

อาจเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของเสียง
สระในภาษาไทยและภาษาตระกูลไทได้ ผู้วิจัยจึงคาดหวัง
ว่าจะมีการศึกษาภาษาไทยถิ่นตากใบและภาษาอื่น ๆ
ในแง่มุมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณโครงการจัดตั้งสถาบันกัลยาณิวัฒนา
เพื่อการศึกษาภาษาและวัฒนธรรมสัมพันธ์ และฝ่าย
วิชาการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี
ที่อนุเมตตงบประมาณอุดหนุนการวิจัย และสนับสนุนการ
ทำวิจัยจนกระทั่งแล้วเสร็จ

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาให้
ความเห็นอันมีคุณค่ายิ่งต่อบทความ และทำให้ผู้วิจัยได้
ปัญญายิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมแผนที่ทหาร. (2531). แผนที่อำเภอเบตง. กรุงเทพฯ:
กรมแผนที่ทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด.
- กรมแผนที่ทหาร. (2536). แผนที่จังหวัดยะลา. กรุงเทพฯ:
กรมแผนที่ทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด.
- ปรัชญา อากาศ. (2538). แผนที่ภาษาจังหวัดปัตตานีและ
นราธิวาส. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (สำเนา)
- พุทธชาติ โปธิบาล และธนันทน์ ตรงดี. (2540). สถานะ
ของภาษาดากใบในภาษาไทยถิ่น (1). ปัตตานี: มหา-
วิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- พุทธชาติ โปธิบาล และธนันทน์ ตรงดี. (2541). สถานะ
ของภาษาดากใบในภาษาไทยถิ่น (2). ปัตตานี: มหา-
วิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พุทธชาติ โปธิบาล และธนันทน์ ตรงดี. (2542). แนวแบ่ง
เขตภาษาดั้งเดิมของภาษาไทยถิ่นตากใบ: ภูมิศาสตร์
ภาษาดั้งเดิมของเสียงสระในคำที่ใช้รูปเขียน ไ- และ ไ-.
ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วิจิตร ศรีสุวิธานนท์. (2528). การจำแนกภาษาโดยใช้
ศัพท์เป็นเกณฑ์: ภาษาไทกลุ่มตากใบ. วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2538). แผนที่แสดงเขตอำเภอ ตำบล
เทศบาล และข้อมูลพื้นฐานของจังหวัด พ.ศ.2538.
กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- Brown, J. Marvin. (1985). From ancient Thai to
modern dialects. In *From Ancient Thai to
Modern Dialects and Other Writings on
Historical Thai Linguistics* (pp.69-254).
Bangkok: White Lotus.
- Chailert Kitprasert. (1985). *A tonal comparison of
Tai dialects: Tak Bai group*. Unpublished
master thesis, Mahidol University.
- Gedney, William J. (n.d.). *Proto Tai word list*. (pho-
tocolopy)
- Hudson, R.A. (1980). *Sociolinguistics*. Cambridge:
Cambridge University Press.
- Li, Fang Kuei. (1977). *A handbook of comparative
Tai*. Hawaii: The University Press of Hawaii.